

Plânlı Kalkınmada Plânsız İnşaat Yatırımları Kamu Zararları Teknik Hizmetlerin Önemi

Türkiye'nin, dengeli ve hızlı kalkınmasını sağlamak ve az gelişmiş durumdan kurtulmak zorunda olduğu, Anayasa, Kalkınma Plânı ve Hükümet programlarında öncelikle yer alan bir gerçek olup bu yolda Parlâmentoya, ilgili Bakanlıklara ve Teknik Kuruluşlara büyük sorumluluk düşmektedir.

Anayasanın 41. maddesinde tanımlanan Ulusal Amaca ulaşılması, Kalkınma Plânının tam uygulanmasına ve bu uygulamayı sağlayacak yeterli tedbirlerin alınmasına bağlıdır.

Dengeli ve hızlı kalkınma ise yatırımların eksiksiz olarak gerçekleştirilmesi ile sağlanacaktır.

Kalkınma Plânı içinde İnşaat sektörü ve inşaat yatırımlarının yeterli bir şekilde gerçekleşmesi büyük önem taşımaktadır.

Çünkü:

Kalkınma Plânında ön görülen sektörler arası dağılıma göre İnşaat Yatırımları tüm yatırımlarımızın ortalama % 63,5 unu teşkil etmektedir. (Birinci Kalkınma Plânı Tablo No: 275).

Devlet Kalkınma Plânının İki yıllık uygulaması sonucunda inşaat sektöründe büyük çapta aksama olduğu ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bu durum kalkınma plânı 1965 yılı programında şöyle açıklanmıştır :

«İnşaat İşlerinin programlanmasındaki düzensizlikler Kalkınma Plânının iki yıllık uygulamasındaki başarıyı önemli ölçüde sınırlamıştır.

Çeşitli sektörlerde yapılan yatırımların büyük bir oranının inşaat faaliyetleri olarak şekillenmesi bu konudaki gecikmelerin tüm programlar üzerindeki etkisini arttırmaktadır.»

(11856 sayılı 25 Kasım 1964 günlü Resmi Gazete İnşaat yatırımlarındaki gecikme ve aksamlar aşağıda belirtilen safhaladaki türlü hatalı tutumun toplamı halinde ortaya çıkmaktadır.

- Standart tesbiti
- Program tesbiti
- Arsa temini
- Projelendirme (Her türlü inşaat, mimarlık, statik, tesisat, Elektrik tesisatı projeleri ile keşif, şartname ve ekleri).
- Uygulama
- Kontrol

Projelendirme ve kontrol işleri inşaat yatırımlarında ekonomiyi sağlamak yolunda büyük önem taşımaktadır. Yetersiz, eksik ve yerine uymayan tip projelerle yapılan uygulamalar ve kontroller inşaat sektöründeki yatırımların gerçekleşmesini engellemekte, geciktirmekte, maliyeti büyük oranda yükseltmektedir.

Devlet Bürolarında inşaat yatırımları ile ilgili projeci ve uygulayıcı eleman ve yatırım hacmi arasında yapılacak bir mukayese Devlet Proje Bürolarının bu proje ve kontrol işlemini gerçekleştirmeye yeterli kadroya sahip bulunmadığını açığa çıkaracak ve aksaklığın bir safhasını ortaya koyacaktır.

ÖRNEK :

Kuruluş	1965 yılı yatırım	1965 yılı projeci	1965 yılı uygulayıcı
	adedi	adedi	adedi
(Bina olarak)			

Bayındırlık Bak.

Yapı ve İmar İş-

leri Reisliği 739.000.000 6759 40 535

Bir projeci eleman yılda ortalama 3 milyon TL. lık inşaatın projesini gerçekleştirebilir.

Bir uygulayıcı eleman yılda 6 adet işliyi yapabilir.

Mevcut kadro ile Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği yılda 120.000.000 TL. lık bina inşaatı projesini ve 3210 adet bina inşaatını gerçekleştirebilir. Bu durumda açık 619.000.000 TL. lık bina inşaatının projeleri ve 3549 adet bina inşaatıdır.

Bu durum Kalkınma Plânı 1963 yılı programında şu sözlerle ifade edilmiş bulunmakta İdi.

«Yapı ve İmar İşleri Reisliğinin bugünkü mevzuat ve teşkilâtı ile Bayındırlık Bakanlığınca yapılması gerekli yatırımları, uygun zaman, maliyet ve kalitede yapılabilmesi imkânsızdır.»

1965 yılı programında ise, aşağıdaki hüküm yer almıştır :

«Yatırımcı kuruluşlarda görülen kadro genişlemesi eğilimi, verimi düşürecek bir niteliktedir. Kalkınma çabamız içinde İnşaat faaliyetlerinin

önemli yeri bu konu üzerinde özellikle durulmasını gerektirir».

İşte yukarıda açıklanan nedenlerle, uygulamalar, eksik ve yetersiz projelerle yapılmakta kontrol işlemleri aksamaktadır. Eksik ve yetersiz projelerle uygulamaya geçmenin ve yetersiz kontrollerin sonucu olarak ortaya çıkan kamu zararlarını çeşitli yatırımlardan alınan örneklerle açık bir şekilde belirtmek isteriz :

ÖRNEK : 1 — SAĞLIK YAPILARI

İsim	Yatak başına m ² inşaat	Yatak 1 m ² inşaat	adedi maliyeti TL.
1 — Eskişehir Hst. (Sos. Sig. Kurumu)	88.74	300	940 »
2 — Gaziantep Hst. (Bay Bak)	52.00	200	562 0»
3 — Adana Hst. (Bay. Bakanh)	75.47	400	933 00
4 — Mardin 50 Yat. Tip Hst. Bayın. Bak.)	61.20	50	70140
5 — 30 Yataklı tip Hst. (Sos. Sig. Kur.)	88.07	30	627 0

(Handbuch Für. den
neuron Krankenhau-
ser) adlı kitaptan
başına standart Mz 46.60

Türkiye için kabul
edilecek m² hastane
inşaat maliyeti (Ga-
ziantep H.) 55000

başına m ²	adedi	İnşaat maliyet	maliyet
Yatak	Toplam	M ²	Toplam
m ²			TL.

5 örnek orta- laması	73.78	980	72312'o	8612'	62,280,458
Standartlara göre yapıl- saydı	46.60	980	4566800	55000	25,117,400

SONUÇ : 2429 yatak yerine aynı para ile 980 yatak yapılabilmektedir. Veya 980 yatak standartlara nazaran 2,5 misli pahalıya mal olmuştur.

ÖRNEK : 2 OKUL YAPILARI :

- 1961 yılında Ankara'da 5 ve 3 derslikli, olarak yapılmış kalorifersiz ilk okullarda m² inşaat maliyeti 230 TL. sı ile, 380 TL. sı arasında değişmiştir.
- 1963 - 64 yılında izmir'de yapılan 1 ve 3 derslikli köy ilk okullarında-mz maliyet 245 TL. sı ile 430 TL. sı arasında oynanmıştır.

- 1964 yılında ilk okul yapıları için 225.761,000 TL. sı ödenek ayrılmıştır.

Bütün okullar asgari maliyetle inşa edilebilmiş olsa idi bu para ile inşa edilmiş olan 700.000 M2 yerine 1.000.000 m2 ve 6049 dersane yerme (11531 sayılı ve 15 Ekim 1963 günlü Resmi Gazeteden) 8642 dersane inşa edilebilecekti.

ÖRNEK 3 — İDARE BİNALARI

- 1959 - 60 yılları arasında Ege Bölgesinde yapılan hükümet konaklarının m2 inşaat maliyeti 254 TL. ile 395 TL. sı arasında değişmiştir.
- 1964 yılında idare binaları için 33.000.000 TL. lık ödenek ayrılmıştır.
- Bütün idare binaları asgari maliyetle inşa edilebilmiş olsa idi bu para ile yapılmış 100,000 M2 yerine 130.000 M2 idare binası elde edilecekti.

ÖRNEK 4 — OTELLER

İsim	Toplam Maliyet TL.	Yatak adedi	1 yatak için maliyet TL.
1 — Ankara Oteli	68.000.000'o	278	244.60400
2 — Tarabya Oteli	85.000.000000	552	153.98500
3 — İzmir Efes Oteli	98.000.000000	500	196.00000

D.P.T.' Turizm Ko-
nisyonu , Raporuna
göre yatak maliyeti 20.000⁰⁰
3 örnek ortalaması 251.000.000⁰⁰ 1330 188.721⁰

SONUÇ:

YATAK-BAŞINA MALİYET TURİZM ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU RAPORUNA NAZARAN 9,5 MİSLİ PAHALI OLMAKTADIR.

Bu aksaklıklar malzeme seçimi, hacim birimlerinin asgari azami sınırları gibi hususlarda işin başında bir standart tesbiti yapılmamış, olması ve programlamada ekonomiye uyulamaması sonucu başlamakta ve israf düzenlenen projeler üzerinde belirli haline almaktadır.

Yalnız standart tesbiti ve programlamada yapılacak yeterli bir araştırma ve projeleri alınacak tedbirlere tam uyularak yapılması, inşaat yatırımlarında en az % 25 tasarruf sağlayacaktır. Böylece yıllık 4 milyar tutarındaki sosyal yapılarda en az 1 milyar TL. kamu zararı önlenmiş olacaktır.

Bu tutum, birinci 5 yıllık kalkınma plânında; inşaat yatırımlarının tüm olarak değerlendirilmesi ve yatırımcı müesseselere ayrı bir proje yatı-

rımı kabul edilmemesinin kaçınılmaz sonucu olmuştur. İkinci beş yıllık plânda proje ve inşaat fonlarının ayrı ayrı ele alınması ve yatırımcı müesseselere yeterli süre önce tam proje elde etme imkânının sağlanması gereklidir.

Ancak birinci 5 yıllık plânın son iki yılı için de tedbir alınması zorunludur. Bu tedbir de yatırımcı müesseselerin genel proje fonlarının ihdası ve artırılması olacaktır. Nitekim 1965 yılı programı inşaat sektörü tedbirlerinde bu husus aynen şöyle ifade edilmiştir :

«Etüd ve proje hizmetlerinin gereğince ve süresinde yapamamasından doğan güçlükler, ortadan kaldırmak amacıyla genel olarak etüd ve proje hizmetinin gerektirdiği giderler, yapının maliyet ve süresi dışında tanımlanacaktır.

Bu amaçla yatırımlardan önce projeler «Proje yatırımı» olarak incelenecek uygulamada ise «Proje yatırımı» etüd ve proje hizmetlerinin ekonomiye maliyeti açısından ve yapı maliyetinden bağımsız olarak değerlendirilecektir.

— Etüd ve proje hizmetleri sorumlu kuruluşlarca yapı başlangıcından yeter süre önce programlarda belirtilmiş olacaktır.»

«Gelecek yıl programında yer alabilecek yatırımların projeleri üzerindeki çalışmalar ilgili kurumlarca programın hazırlanacağı tarihte bitirilecek şekilde geliştirilecek, projesi hazır olmayan yatırımlara o yıl içinde yer verilmeyecektir.» (1963 yılı programı)

Yatırımcı kuruluşlar etüd ve proje hizmetini, inşaatın ihalesine dahil etmeyerek, yeter süre önce, yerli ve yabancı teknik bürolara hazırlattırarak veya kendileri hazırlayacaklar ve uygulamaları maliyet muhasebesi sistemi içerisinde etüd ve proje hizmetlerinin maliyet hesabını tutacaklardır. Yapının inşa süresi içindeki tadil,

ek ve detay uygulama projeleri bu zorunluk dışında kalabilecektir.

(1965 yılı programı)

Kalkınma Plânı programlarında yer alan bu tedbirlere yatırımcı kuruluşlar çoğunlukla uymamış, uymak isteyen teklifler ise Devlet Plânlama Teşkilâtınca reddedilerek 1966 yılı programına sokulmamıştır.

ÖRNEK • Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği 1966 yılı Bütçe Tasarısına 1966 yılı inşaatlarının projelerini gerçekleştirmek amacı ile 8.700.000 TL. lık proje fonu teklif etmiş, bu fonu teklif ederken 1966 yılında 1967 yılının projelerini de yaptırmak zorunluğunda bulunduğunu hesaplamıyarak 1967 yılı projeleri için hiç bir proje yatırımı istememiştir. Adı geçen ve zaten yetersiz bulunan proje yatırımları fonu ise Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından (sadece sağlık yapılarına münhasır kalmak şartı ile) 1 300 000 TL sına düşürülmüştür.

Sonuç olarak arzederiz ki;

Bu kadar acık bir şekilde beliren kamu zararını önlemek ve yatırımların plâna ve tedbirlerine uygun olarak gerçekleşmesini sağlamak inşaat sektörü yönünden ancak yatırımcı kuruluşların bütçelerinde yeterli proje fonlarının ayrılmaması ile mümkün olabilecektir.

1966 yılı için bu imkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yüce kararıyla sağlıyacaktır.

Elektrik Mühendisleri Odası	Makina Mühendisleri Odası
İnşaat Mühendisleri Odası	Mimarlar Odası

İ L Â N

Sayın Üyemiz,

AID teknik yardım projelerinin kapsamadığı konularda Amerika'da yeni bir eğitim imkânı sağlamak üzere «Kalkınma İdaresi Eğitimi» adlı bir burs sağlanmıştır.

Eğitime gitmek isteyen çok iyi İngilizce bilen üyelerimizin 23 Şubat 1966 tarihine kadar Odamıza müracaatları rica olunur.

Yönetim Kurulu